

БУТИ – ОЗНАЧАЄ ЗРОСТАТИ

(Рецензія на книжку Марини Рудницької “Жити – значить ніби бути...
Філософське есе”. – Львів : Кальварія, 2011. – 400 с.)

Ігор Карівець

Національний університет “Львівська політехніка”

(стаття надійшла до редколегії – 12.03.2015 р.; прийнята до друку – 24.03.2015 р.)

© Карівець І., 2015

Книжка Марини Рудницької “Жити – значить ніби бути... Філософське есе”, на жаль, не привернула до себе уваги академічної філософської спільноти. Я також раніше про неї не чув. Але на зустрічі у Львові з російським філософом А. Ахутіним я від нього почув про те, що авторка цієї книжки намагається філософувати, враховуючи можливості української мови, що у цій книжці дуже мало покликань на думки інших мислителів.

Дізнавшись про цю книжку, я вирішив придбати і почитати її, і не пожалів про це. Чому? Бо це чи не перша книжка в Україні цілком авторська та оригінальна, в якій підіймається питання буття та його філософського осмислення.

Хто сьогодні із кандидатів та докторів філософських наук має мужність запитати себе: навіщо я займаюся філософією і що таке буття?, яке призначення філософії у цьому світі?, яка мета філософування? Видається, що після М. Гайдеггера питання про буття і призначення філософії зникли з порядку денного академічного життя. Усі ці питання не дуже зручні для академічних доцентів та професорів – працівників кафедр філософії. Саме ці питання ставить чесно і чесно на них відповідає у своїй книжці Марина Рудницька. Ця книжка не є ні академічним жонглюванням поняттями, ні монографією “під докторську”. Тоді, може виникнути підозра, що авторка “лине думкою вгору”, відриваючись від логічного обґрунтування, поринає у фантазії тощо. Це не так. В книжці, з одного боку, є достатньо аргументації та обґрунтування її положень, а з іншого – ця книжка є живим філософуванням, живим мисленням, яке намагається пробитися до Буття.

У книжці Марини Рудницької обґрунтовується думка про те, що мислення завжди повертається до того, з чого воно виходить. Хочеться підтримати авторку в її твердженні про те, що “філософія – це не набір розрізнених думок про непов’язані між собою речі; філософія в усі часи займалася одним і тим самим: виявлянням улаштування буття як того, що поєднує все існуюче в цілому...” (с. 10). Мислення

ніколи не йде “вперед”, тому в мисленні не може бути “прогресу”. Це не означає, що воно крутиться по колу і замикається на самому собі. Ні, мислення подібне на кулю, а куля – це досконала фігура, яка охоплює собою усе. Тому Парменід вважав, що буття – це куля, яка тотожна мисленню (мислення нагадує кулю). Початок мислення є його поверненням до самого буття (мислення описує коло, як зріз кулі, бо кожна точка кола є одночасно початком і кінцем). Початок мислення тотожний його поверненню до буття. Вихід мислення, як його повернення до тотожного собі буття, описує кулю, яка у зрізі дає коло, – досконале буття, яке не об’єктивується. Причиною мислення є буття, але не навпаки.

Авторка ставить невтішний діагноз сучасній філософії та доходить сумного висновку, що “над сучасною філософією панує всебічне абстрагування від істотного, панує якесь штучне спрощення проблематики... Таким чином, вона демонструє абсолютну нездатність до вирішення конкретних питань. І це цілком очікувано, бо будь-яка філософська проблематика становить собою лише пусту абстракцію, якщо відхиляється від вихідного питання філософії” (13 с.).

Філософія стає “темною” за “плинних часів” (З. Бауман). Сьогодні саме такі “плинні часи”, в яких немає нічого сталого, вічного, досконалого тощо. Філософія має хоч якийсь сенс тоді, коли є чутливість до сталого, вічного і досконалого – буття. Оскільки буття немає, а є лише плинність, мінливість, то філософія стає в гіршому випадку непотрібною, а у кращому сама дробиться, переливається з концепції в концепцію, зливається з літературою, кінематографом, театром, щоб стати популярною і доступною для усіх. Тому Л. Вітгенштайн був правий, коли казав, що філософія – це один із різновидів мовних ігор.

Філософія є “темною”, оскільки може спрямовувати мислення людини на “темні питання”, на кшталт: що таке істина?, що таке буття?, що таке початок?, що таке людина? тощо. На ці “темні питання” немає відповіді – каже “темна людина” за

“плинних часів”. Філософія є продуктом епохи: яка епоха, так й філософія. Але як може бути інакше, коли ми живемо не лише в епоху плинності, але й також в епоху “слабкої думки” (Джанні Ваттімо)? Як слабка думка може осмислити вічне і досконале буття? “Слабка думка” – це думка, яка немає сили поставити фундаментальне питання про буття і ковзає строкатою поверхнею видимості. Для “слабкої думки” не існує фундаментальних питань, а лише плюралізм поверхових думок, “легких” думок”, які не примушують заглиблюватися в суть речей. “Слабка думка” жонглює поняттями, як їй заманеться; для неї філософія – це гра поняттями, яка вихолощує її зміст.

Книжка Марини Рудницької про забуте призначення філософії, про те, чому сьогодні

філософія перебуває у стані агонії. Водночас у цій книжці можна знайти відповіді на питання, чому сучасна філософія опинилася в такому стані. Відповідь однозначна, а саме, бо не виконує свого призначення – осмислення буття. Звісно, що осмислення буття не обов’язково треба починати, як кажуть, “згори”. Осмислювати буття можна “знизу”, відштовхуючись від свого повсякденного життя.

Книжку есеїв Марини Рудницької можна рекомендувати для читання тим, хто хоче зустрітися із справжньою філософією, яка є найвищим витвором людського розуму, адже філософія буття дає найбільшу радість тому, хто нарешті починає розуміти буття. І саме від цього розуміння він/вона стає щасливим/щасливою.